

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2016/17:3424

av **Allan Widman m.fl. (L)**

Utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen anvisar anslagen för 2017 inom utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap enligt förslaget i tabell 1 i motionen.
2. Riksdagen avslår regeringens förslag att bemyndiga regeringen att under 2017–2020 besluta om upplåtelse och överlåtelse av materiel under förutsättning att materielen kan avvaras med hänsyn till Försvarsmaktens operativa förmåga och att det i övrigt är i linje med det försvarspolitiska inriktningsbeslutet för 2016–2020 (avsnitt 3.5.12).

Motivering

Den verksamhet som finansieras under utgiftsområde 6 kan delas in i områdena försvar, samhällets krisberedskap, strålsäkerhet samt elsäkerhet.

Vi lever i en säkerhetspolitiskt orolig tid. Den ryska militära aktiviteten i Östersjön ökar och det ryska tonläget mot Sverige och våra grannländer blir allt högre. Under ett årtionde har Ryssland satsat stort på att rusta upp sin krigsmakt. Den ökande ryska militära förmågan och brutaliseringen av det ryska ledarskapet är, i kombination med nedmonteringen av demokratiska strukturer inklusive de drastiskt försämrade möjligheterna för medier att verka fritt och repressionen mot det civila samhället och kränkningarna av hbt-personers rättigheter, en klar riskfaktor.

Den ryska aggressiviteten nådde en ny gräns då Ryssland i mars 2014 gick in med militär i Ukraina och annekterade Krimhalvön. Sedan dess har Ryssland aktivt bistått separatiststyrkor i östra Ukraina. Det ryska agerandet förklarades med behovet att försvara den ryska minoritetens rättigheter. I själva verket handlade det om att säkra strategiska land- och kustområden och att förhindra Ukrainas integration med väst.

Det ryska agerandet strider mot såväl internationell rätt som avtal ingångna av Ryssland. Det kommer att få följder för Europas säkerhetspolitik under lång tid

framöver. De skäl som Putin angav för inmarschen i Georgien och Ukraina skulle lika väl kunna åberopas mot de baltiska länderna.

Ryska stridskrafter uppvisar ett alltmer aggressivt militärt övningsmönster över Östersjön och ökar ständigt sin militära närvaro. Sverige, liksom våra nordiska grannländer, har utsatts för upprepade kränkningar i luften och till sjöss. Bortom allt rimligt tvivel har vi upplevt en bedömd ubåtskränkning. Ryssland genomförde i mars 2013 simulerade kärnvapenanfall mot vårt territorium. Säpo har angivit Ryssland som det största underrättelsehotet mot Sverige.

Säkerheten i vårt närområde, i synnerhet i Östersjön, har därmed kraftigt försämrats. Svensk försvarspolitik måste ställas om. Den nationella dimensionen ska prioriteras. Försvaret av Sverige måste vara Försvarmaktens huvuduppgift. Samtidigt måste regeringen omedelbart ansöka om Natomedlemskap. För Liberalerna är det givet att försvarsförmågan på flera sätt måste öka för att möta en ny och mer bister verklighet.

Vi gör bedömningen att ytterligare medel behöver tillföras. Över den kommande femårsperioden avsätter vi totalt 10 miljarder mer än regeringen. Reformen innebär 2017 ett resurstillskott på drygt 2 miljarder kronor över anslag 1:1, 1:3 och 1:6. Sammantaget satsar vi 8,3 miljarder kronor under fyra år.

Det stod redan från början klart att de medel som regeringen 2015 anslog för att stärka svensk försvarsförmåga var långt ifrån tillräckliga för att Sverige ska kunna leva upp till de krav som fred och säkerhet i vår tid ställer. Denna bild har nu förstärkts.

Trots att det bara har gått ett och ett halvt år sedan den så kallade försvarsöverenskommelsen träffades, är haveriet i inriktningsbeslutets försvarsekonomi redan ett faktum. Detta beror bland annat på att beställningen av nya JAS Gripen 39 E inte valutasäkrats, och att valutarisken enligt avtalet ska tas av Försvarmakten. Sedan beslutet om anskaffning togs har priset för en amerikansk dollar ökat från drygt sex till drygt åtta kronor. Detta innebär en stor kostnadsökning eftersom bland annat motorn består av amerikanska komponenter.

Utan riksdagens godkännande har priset på anskaffningen av nästa generations ubåt (NGU) gjorts beroende av att export sker, något som i nuläget framstår som osäkert. I värsta fall innebär detta stora kostnadsökningar för Sverige, eftersom vi då inte kan dela utvecklingskostnaderna med något annat land.

Samtidigt har Norge hävt sitt köp av de svenska artilleripjäserna Archer. Köpare saknas och det framstår nu som oundvikligt att de tillförs och bekostas av det svenska försvaret. Det kommer att medföra omfattande och icke förutsedda merkostnader.

Regeringen föreslår att Sverige nu tar över de tjugofyra artilleripjäser, Archer, som Norge avbeställt. Regeringen redovisar dock ingen finansiering eller förslag för att dessa ska omvandlas till krigsförband. Oaktat det försämrade omvärldsläget vill man sälja dem eller sätta dem i malpåse.

Behovet av indirekt eld inom markstridskrafterna är skriande. I dag har Sverige 97 stridsflygplan, men planerar för endast tjugofyra artilleripjäser. Denna obalans måste avhjälpas och Liberalerna vill därför att de nya tjugofyra pjäserna organiseras i ytterligare två artilleribataljoner. För detta ändamål anslår vi 400 miljoner kronor på anslag 1:1 årligen för driftskostnader från och med 2018. Vi lägger 500 miljoner kronor för anskaffning av fordon, ledningsmateriel med mera 2017, också det på 1:1.

Liberalerna har länge betonat Gotlands betydelse för ett effektivt försvar av Sverige. Mot bakgrund av det försämrade säkerhetsläget menar vi att Gotlands strategiska särställning och geopolitiska betydelse har ökat. Vi välkomnar överbefälhavarens beslut att i förtid permanenta den militära närvaron. Återmilitariseringen av ön är nu ett faktum

som omvärlden får förhålla sig till. Men Gotlands försvar behöver ytterligare förstärkas. För 2017 anslår vi därför 240 miljoner kronor för detta ändamål. 2018, 2019 och 2020 satsar vi årligen ytterligare 435 miljoner kronor mer än regeringen. Denna satsning ingår i de 1 000 miljoner kronor vi årligen tillskjuter 1:1 för utökad förbandsverksamhet och beredskap för 2017, 2018 och 2019.

Med det allt mer osäkra läget i vårt närområde ökar behovet av att ha ett trovärdigt nationellt försvar med stark tröskelförmåga. Vid ett väpnat angrepp ligger vår bästa chans i att möta en fiende tidigt och innan han stigit i land. Detta har under långa tider fått Sverige att prioritera flygstridskrafterna.

Men i försvarsöverenskommelsen beslutades att flygvapnet, som i dag består av knappt 100 stridsflygplan, skulle minskas under åtta år. 60 stycken nya JAS E ska ersätta 100 stycken JAS C/D, de sista levererade för mindre än ett år sedan. Det är beklagligt, särskilt med tanke på det aggressiva beteendet det ryska stridsflyget uppvisar. Det kommer enligt Försvarsmakten allt närmare våra egna enheter, framför allt de svenska signalspaningsplanen.

Att i det här läget skrota hundra nästan nya, fullt betalda och välfungerande stridsflygplan är både ett säkerhetspolitiskt risktagande och ett enormt slöseri med skattebetalarnas pengar.

Antalet plan bör vara minst hundra också i framtiden. Helst bör alla JAS C/D behållas, samtidigt som de 60 nya planen tillförs. Det skulle innebära en kraftig – men mycket nödvändig – förstärkning av vårt flygvapen. Försvarsmakten måste då tillföras ytterligare cirka tre till fyra miljarder kronor, med början 2019. Detta kan ställa krav på ytterligare en flygflottilj i exempelvis Linköping, Uppsala eller Karlsborg. Behålls endast fyrtio av planen krävs ingen nybyggnad. Vi anslår 1 000 miljoner kronor för 2019 och 2 000 miljoner kronor för 2020.

För drygt sex år sedan beslutade riksdagen att göra värnplikten vilande i fredstid. Men man beslutade också att plikten kunde införas på nytt om läget i omvärlden drastiskt försämrades eller om försvaret inte kunde rekrytera frivilliga soldater.

Vi står nu inför en situation där båda dessa scenarier blivit verklighet. Försvarsmakten upplever stora svårigheter med att rekrytera och utbilda yrkessoldater och soldaterna hoppar av i förtid. Samtidigt har läget i omvärlden snabbt försämrats.

Liberalerna anser därför att processen för att aktivera värnplikten behöver påskyndas. En aktiverad värnplikt ska inte ersätta ett yrkesförsvaret, utan komplettera den rekrytering av soldater som sker på frivillig väg.

Vi vill ha ett system som är en kombination av yrkesförsvaret och värnplikt, i likhet med vad som finns i till exempel Norge och Danmark. Med värnplikten ser vi till att försvaret snabbt kan mobilisera. Anställda soldater säkerställer hög beredskap och gör att Sverige kan delta i internationella insatser. En återinförd värnplikt skulle innebära att vi aktiverar värnpliktslagen där en allmän och könsneutral mönstringsplikt ska ingå. Det är inte en fråga om att återställa plikten som den tidigare såg ut, med tiotusentals som kallades in för att genomföra allmän värnplikt. I stället handlar det om att de luckor som finns i förbanden i dag ska kunna fyllas upp och tillräcklig kompetens tillföras.

Sverige behöver dessutom fler enheter som snabbt kan kallas in vid ett försämrat läge. Dagens yrkesförsvaret har för få krigsförband. Fördelen med värnplikt är att man snabbt kan öka antalet förband.

Försvarsuppgörelsen resulterade i ännu en bred utredning av personalförsörjningen, som nu föreslagit att värnplikten återinförs 2019, med militär grundutbildning för både kvinnor och män inom ramen för lagen om totalförsvarsplikt. Vi välkomnar detta, och

anser att en pilotverksamhet bör sättas i gång så fort som möjligt. Vi anslår 185 miljoner kronor till Totalförsvarets rekryteringsmyndighet, 1:6, för att möjliggöra att ungefär 700 personer mönstrar på försök under 2017. Inom ramen för våra satsningar på anslag 1:1 finansieras den försöksverksamhet med start 2017 som föreslås.

Liberalerna föreslår att pris- och löneomräkningen för åren 2017–2019 justeras ned med 20 procent årligen. På detta område påverkas för år 2017 anslag 1:3, 1:8, 2:1, 2:6 och 3:1. Däremot är Försvarmaktens förbandsverksamhet och beredskap samt internationella insatser undantagna från vårt förslag, vilket gör att anslag 1:1 och 1:2 inte påverkas.

Slutligen ser vi att det finns behov av ett tydligt rationaliseringskrav på den höga ledningen i Högkvarteret. Vi föreslår att 2018 minska kostnaderna med 50 miljoner kronor. För 2019 och 2020 sparar vi ytterligare 75 miljoner kronor årligen på ett rationaliserat högkvarter.

Tabell 1 Anslagsförslag 2017 för utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap

Tusental kronor

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (L)
1:1 Förbandsverksamhet och beredskap	32 533 082	+1 321 000
1:2 Försvarmaktens insatser internationellt	1 132 851	
1:3 Anskaffning av materiel och anläggningar	10 369 356	+472 228
1:4 Forskning och teknikutveckling	586 542	-295
1:5 Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten	10 499	
1:6 Totalförsvarets rekryteringsmyndighet	24 522	+185 000
1:7 Officersutbildning m.m.	211 961	-419
1:8 Försvarets radioanstalt	979 689	-2 146
1:9 Totalförsvarets forskningsinstitut	176 045	-494
1:10 Nämnder m.m.	6 051	
1:11 Internationella materielsamarbeten, industrifrågor m.m.	89 678	-184
1:12 Försvarsunderrättelsedomstolen	8 000	
2:1 Kustbevakningen	1 117 441	-2 974
2:2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor	74 850	
2:3 Ersättning för räddningstjänst m.m.	21 080	
2:4 Krisberedskap	1 121 857	-116
2:5 Ersättning till SOS Alarm Sverige AB för alarmeringstjänst enligt avtal	239 171	
2:6 Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	1 062 445	-2 237
2:7 Statens haverikommission	45 390	
3:1 Strålsäkerhetsmyndigheten	384 457	-2 153
4:1 Elsäkerhetsverket	59 397	
Summa	50 254 364	+1 967 210
<i>Specificering av anslagsförändringar</i>		
1:1 Förbandsverksamhet och beredskap		+1 000 000
1:1 Förbandsverksamhet och beredskap		+321 000
1:3 Anskaffning av materiel och anläggningar		+500 000
1:3 Anskaffning av materiel och anläggningar		-27 772
1:4 Forskning och teknikutveckling		-295
1:6 Totalförsvarets rekryteringsmyndighet		+185 000
1:7 Officersutbildning m.m.		-419
1:8 Försvarets radioanstalt		-2 146

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (L)
1:9	Totalförsvarets forskningsinstitut	-494
1:11	Internationella materielsamarbeten, industrifrågor m.m.	-184
2:1	Kustbevakningen	-2 974
2:4	Krisberedskap	-116
2:6	Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	-2 237
3:1	Strålsäkerhetsmyndigheten	-2 153

Allan Widman (L)

Christer Nylander (L)

Tina Acketoft (L)

Emma Carlsson Löfdahl (L)

Mats Persson (L)

Maria Weimer (L)